

Mel Gibson, al límit de la passió

Aclamada o rebutjada. Estimada o odiada. Reveladora o provocadora. *The Passion of the Crist* no ha deixat ningú indiferent. Escrita i dirigida per l'actor i director Mel Gibson, la pel·lícula ha causat una autèntica tempesta a nivell mundial. I és que tornar a remoure la qüestió de la culpabilitat dels jueus en la mort de Jesucrist, adobada amb una gens menyspreable quantitat de sang i fetge, no sembla la millor manera de transmetre el missatge d'amor i de perdó que el director –ultracatólic confès– ha promès a l'audiència.

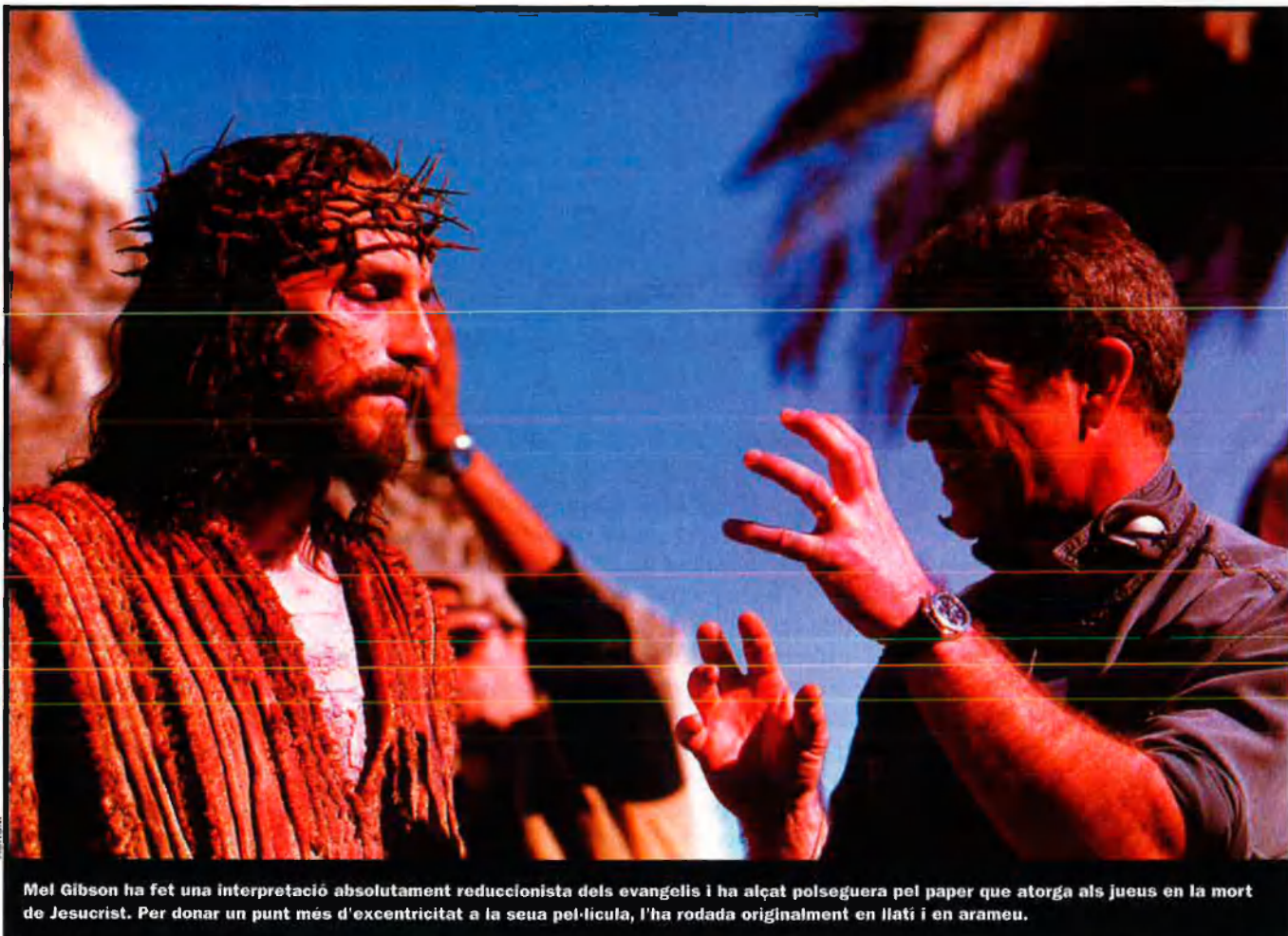
La crítica internacional l'ha acusat d'antisemita i de descriure amb brutalitat i sadisme les tortures a què va ser sotmès Jesucrist. Alguns dels reportatges que han ocupat bona part de les publicacions internacionals l'han descrit com la pel·lícula més violenta de la història del cinema. Altres, com el setmanari internacional de reconegut prestigi *Newsweek*, l'han qualificat senzillament d'"un evangeli segons el Marquès de Sade".

Amb aquests antecedents, incloent-hi l'excentricitat –una més– d'haver estat rodada i parlada íntegrament en llatí i arameu, la pel·lícula s'acaba d'estrenar en més de 300 sales de tot l'estat espanyol. Les previsions auguren, com a mínim, una excel·lent recaptació, sobretot si es tenen en compte les xifres aconseguides als Estats Units, on la pel·lícula va superar durant els cinc primers dies la recaptació d'*El senyor dels anells. El retorn del rei* (tenint en compte que no estava recomanada per a menors de 17

anys). Un mes després de la seua estrena ja havia guanyat 300 milions de dòlars. Segons càlculs de *The Wall Street Journal*, Mel Gibson, que ha finançat de la seua pròpia butxaca els 25 milions de dòlars que ha costat la pel·lícula, podria guanyar fins a 350 milions de dòlars nets amb *La Pasi3n*. La teoria és que quan la pel·lícula haja guanyat 400 milions de dòlars en taquilla, ell se n'haurà embutxacat 108. Els altres 240 milions provindrien dels ingressos de les sales estrangeres i de les futures vendes del DVD (els càlculs són que es venguen 22 milions d'unitats) i de la cessió dels drets de retransmissió televisada.

El cos i la sang de Crist... A banda dels aspectes més purament econòmics, però, l'estrena de la pel·lícula als Estats Units –realment difícil de superar– va saber envoltar-se d'un univers a mig camí entre l'espectacularitat i el fanatisme: maratons de 24 hores de projecció organitzats per grups catòlics i evangelistes; exhibicions ambientades amb penitents de carn i ossos carregats amb creus; escenes amb espectadors posseïts d'una emoció extrema... Tot això, el dia de l'estrena mundial, el passat 25 de febrer. Curiosament, Dimecres de Cendra. Per acabar-ho d'adobar, uns dies després de l'estrena, una dona de Kansas moria d'un atac de cor mentre veia el film; poc després, un pastor presbiterià brasiler també moria per la impressió que li va causar *La Pasi3n*. L'última víctima mortal, almenys de moment, ha estat una veneçolana que va morir d'un

La Setmana Santa
entra amb bon peu.
Si més no,
a les sales de cinema.
La pel·lícula
'La Pasi3n de Cristo',
escrita i dirigida per
Mel Gibson, acaba
d'estrenar-se a l'estat
espanyol acompanyada
d'un gran desplegament
mediàtic i d'una intensa
campanya de crítiques
que l'han qualificada
de sanguinària,
sàdica i antisemita.
L'èxit està assegurat.
I la polèmica, també.

Mel Gibson ha fet una interpretació absolutament reduccionista dels evangelis i ha alçat polseguera pel paper que atorga als jueus en la mort de Jesucrist. Per donar un punt més d'excentricitat a la seua pel·lícula, l'ha rodada originalment en llatí i en arameu.

infart a només sis metres de la sala on s'exhibia *The Passion of the Christ* després d'haver-ne eixit abans d'hora per una indisposició.

L'últim episodi l'ha protagonitzat un ciutadà americà que, dos mesos després d'haver assassinat la seua companya sentimental, ha decidit lliurar-se a la justícia. El motiu: l'efecte de penediment immediat que li ha causat la pel·lícula. Lluny de ser un mal auguri, tots aquests successos no han fet més que contribuir a crear la que ja era la campanya de publicitat més eficient i barata de la història del cinema.

La pel·lícula comença amb una imatge de Jesús resant a Getsemaní, des d'on és conduït a Jerusalem per ser jutjat. A partir d'aquí, i després de la intervenció de Pilat, s'inicia el retrat cru i sanguinari dels passatges més dramàtics de la passió de Jesucrist: la flagel·lació, la crucifixió i la mort. Tot, explicat sense estalviar-se detalls: els ulls de Crist

apareixen completament destrossats per efecte de la corona d'espines; la tortura romana, el camí amb la creu al coll fins al Gòlgota i el resultat a les ungles de les mans i els peus són filmats implacablement. Al final, resulta realment difícil trobar un centímetre de pell que no haja estat objecte de les fuetades. L'efecte visual d'aquestes imatges ha valgut a la pel·lícula l'etiqueta de "cinema *gore* místic".

D'aquesta manera certament poc escrupolosa Mel Gibson ha posat les bases del que ha estat, sense dubte, el seu major èxit com a actor i director i, ja de pas, ha aprofitat per recrear i revifar un dels dilemes més antics i polèmics de la història.

Qui va matar Jesús? Objectivament, van ser els romans. Teològicament, Jesucrist va morir per salvar la humanitat. I enmig d'aquestes dues teories, apareix la idea dels jueus com a

poble deïcida, producte d'una interpretació excessivament reductivista dels relats dels evangelistes Marc i Mateu.

En realitat, res d'això –qui en va ser responsable– tindria tanta importància si no fóra perquè la suposada responsabilitat jueva en la mort de Jesucrist ha provocat un enfrontament que ha durat gairebé 2.000 anys entre l'Església catòlica i el judaisme. L'antisemitisme es va convertir en la plataforma central amb la primera croada del segle XI, quan els soldats cristians, en el seu camí per expulsar els musulmans de la Terra Sagrada, van massacrar els jueus europeus.

Posteriorment vindrien les conegudes expulsions i d'altres persecucions. No va ser fins després de l'horror nazi que l'Església catòlica va decidir modificar la seua relació amb el poble jueu i el 1965, en el marc del Concili Vaticà II, va publicar l'edicta *Nostra aetate* (*el nostre temps*) condemnant l'antisemitisme i declarant-se de forma pública

De les sis CERVESES per esmorzar a la missa diària en llatí

La Passió ha col·locat definitivament Mel Gibson (Peeksill, Nova York, 1956) a la glòria del cinema. I, ja de pas, li ha omplert definitivament la butxaca amb els més de 300 milions de dòlars que ha recaptat la pel·lícula només als Estats Units en el primer mes de projecció. Lluny de seguir els passos de bona part dels seus companys de professió, però, l'actor i director, australià d'adopció, fa molts anys que es manté lluny dels excessos de la vida hollywoodiana.

Casat des de fa vint-i-tres anys i pare de set fills, Gibson és un dels 100.000 catòlics tradicionalistes que hi ha als Estats Units d'entre els més de 60 milions de tot el

país. Venera la fe de Crist fins al punt que finança alguns d'aquests grups ultracatòlics que es caracteritzen, entre molts altres aspectes, per ser contraris a les reformes del Concili Vaticà II, la qual cosa explica molts dels continguts de la seua pel·lícula.

Poc amic dels anticonceptius, dels homosexuals i dels *papazzis*, Mel Gibson ha reconduït la seua vida "gràcies a la fe catòlica", tal com ha reconegut ell mateix en diverses ocasions. Als anys vuitanta solia beure sis cerveses diàries només per a esmorzar, fins que la seua dona el va amenaçar d'abandonar-lo. Poc després, als 34 anys, va viure el que ell anomena "una nit fosca de l'ànima" i es va adonar que estava "arruïnat espiritualment". La religió va ser per a ell una vàlvula d'escapament.

Ara, quan aquests episodis ja queden molt lluny, Gibson ha convertit *La Passió de Crist* en un dels "majors somnis" de la seua vida. Durant el rodatge de la pel·lícula, assistia a missa diària en llatí –tal com és habitual en els catòlics tradicionalistes–, als mateixos estudis de Cinecittà on es rodava el film. Gibson, però, no es trobava precisament sol en les seues

Gibson, en un moment del rodatge. L'actor i director forma part dels 100.000 ultracatòlics dels Estats Units i assistia a missa diària en llatí durant el rodatge a Itàlia acompanyat del protagonista, James Caviezel.

oracions. A banda de bona part de l'equip de rodatge, el protagonista de la pel·lícula i intèrpret de Jesús, James Caviezel, s'afegia tots els dies a la missa. Caviezel, catòlic practicant, va convertir el rodatge en una mena de calvari particular. Es va dislocar un múscle mentre carregava la creu, va patir una pneumònia i una infecció pulmonar per rodar semidespullat les escenes de la creu enmig d'un vent gebrador i s'alçava cada dia a les 2 h del matí per passar-se vuit hores a maquillatge. Segons explicava el setmanari italià *L'Espresso*, Caviezel, que el passat 15 de març va ser rebut en audiència privada pel papa, es passejava pels platós de Cinecittà durant el rodatge repartint benediccions. L'actor, que ha participat en pel·lícules com *La delgada línea roja*, ja havia demostrat anteriorment la seua particular concepció religiosa negant-se a fer una escena de sexe en la pel·lícula *High Crimes*.

El particular repartiment d'aquesta història el completa el pare del director, Hutton Gibson, que ha negat en diverses ocasions les xifres de l'Holocaust. Gibson, pare d'onze fills, va dir en una entrevista que els jueus havien fabricat l'Holocaust i que "a hores d'ara estaven planejant controlar el món". **R. M.**

contrària a la persecució jueva. Jesús –deia l'edicta– va morir per salvar els homes del pecat. Més enllà d'això, l'Església rebutjava qualsevol discriminació per raça, color i opció de vida o de religió.

La idea de la culpabilitat dels jueus, doncs, quedava resolta. Però només ofi-

cialment. De fet, molts grups ultracatòlics –com al que pertany Mel Gibson– continuen sense acceptar les reformes del Concili Vaticà II i, per tant, continuen fent una interpretació absolutament rígida del Nou Testament. "Els evangelis no es poden interpretar al peu de la lletra, tal i com ha fet Mel Gibson", expli-

ca José Luis Arín, reconegut biblista. "Primer –afegeix–, perquè el concepte de jueus que apareix en els evangelis no és un concepte ètnic, sinó religiós. Es refereix a aquells que, de manera conscient, es negaven a acceptar els missatges de Jesús." "No oblidem –puntualitza Arín– que els adversaris de Crist

La crucifixió de Crist apareix convertida en el retrat d'una tortura sense escrúpols amb imatges descarnades i amb un realisme portat als extrems.

eren summament poderosos i no els interessava gens assumir els conceptes d'amor i germanor que predicava Jesús". De fet, tal i com assenyalen alguns experts, com s'entendria que el mateix poble que teòricament va matar Jesucrist Divendres Sant l'aclamés a la seua arribada a Jerusalem només uns dies abans, Diumenge de Rams?

"La segona qüestió –continua el biblista– és que els evangelis són un testimoni històric amb una vocació de futur inqüestionable. No ens podem quedar en la simple admiració dels textos tal i com van ser escrits, perquè aleshores tenim una visió distorsionada, que és el que li ha passat a Gibson." Efectivament, la pel·lícula no sols fa una lec-

tura equivocada de la participació dels jueus en la mort de Jesús, sinó que també dibuixa un Pilat dubitatiu i fins i tot sensible i sensat. "És cert que els evangelis tendeixen a relativitzar la responsabilitat de Pilat en la condemna i execució de Crist", reconeix el teòleg Juan José Tamayo-Acosta, secretari general de l'Associació de Teòlegs Juan XXIII i autor del llibre *Por eso lo mataron* (Ed. Trotta, 1998), que s'acaba de reeditar. "Però en realitat era més aviat tot el contrari. Les fonts històriques diuen que va ser un governador sanguinari, inflexible, violent, cruel, repressiu...". "Ara bé –afegeix Tamayo–, també és cert que en el moment en què es van escriure els evangelis [entre els anys 65 i 100 dC aproximadament] els cristians necessitaven congraciarse amb Roma i, per tant, no podien culpar en excés un dels seus governadors."

Més enllà de les culpes per la mort de Crist, la cruesa del relat també té paral·lelismes dubtosos amb els evangelis. "És evident –diu el biblista Arín– que la mort d'un crucificat no devia ser en absolut agradable, però si realment Gibson s'ha volgut cenyir exclusivament al que diuen els evangelis, aleshores s'ha equivocat. Els evangelis no parlen de sang i fetge, sinó d'una realitat històri-

Les passions més polèmiques de Jesucrist

Des que a la fi del segle XIX els germans Lumière van produir la que es considera la primera pel·lícula sobre Crist, la passió i la mort de Jesucrist ha estat una constant en la història del cinema. El 1926, Cecil B. de Mille va filmar la primera superproducció bíblica, *Rey de Reyes* –icona per excel·lència de la Setmana Santa televisiva–, i el 1953 es va estrenar *The Robe* (*La túnica sagrada*), el primer film rodat en Cinemascope. Un any abans s'estrenava la primera pel·lícula espanyola de cert èxit dedicada a Jesucrist: *El Judas* (1952). Per cert, la versió en català de la pel·lícula –era el primer intent que es feia d'exhibir una producció en català des de la Guerra Civil– es va prohibir el mateix dia de la seua estrena a Barcelona.

La polèmica i l'èxit d'aquesta mena de pel·lícules, però, la va encetar el director italià Pier Paolo Pasolini amb la seua *Passió segons Sant Mateu* (1964). Enfront de la passió integrista de Gibson, la de Pasolini reflectia laïcitat per tots els costats. Però compartia duresa, cruesa i fidelitat amb els evangelis. Ateu i marxista convençut, Pasolini va decidir utilitzar actors no professionals –el paper de la Mare de Déu el feia la seua mare– i va rebre fins a tres candidatures als Os-

car. En el seu moment, la pel·lícula va provocar un gran debat social per la manera de presentar Jesucrist com un proletari ressentit i com un incitador a la violència.

Poc després seria Luis Bunuel qui s'endinsaria en la figura de Jesucrist. Va ser amb la pel·lícula *Via Láctea* (1969), que reflectia un Crist escèptic i vividor, un dels més polèmics de la història del cinema.

A la dècada dels setanta, una onada d'humor va substituir els films més foscos i tètrics sobre la vida i mort de Crist. El 1973 es va estrenar *Jesucristo Superstar*, de Norman Jewison, amb el rebuig absolut de l'integrista catòlic. I el 1979 va veure la llum la divertida i irreverent *La vida de Brian*, dels anglesos Monty Python. Condemnada per "blasfema" just abans de la seua estrena, la pel·lícula va tenir seriosos problemes de finançament. Avui s'ha convertit en la millor sàtira bíblica de la història del cine i fins i tot ha arribat a ser una pel·lícula de culte.

La següent campanada la va donar Martin Scorsese amb *L'última temptació de Crist* (1983), on el director, amb profunds valors religiosos, intentava donar una imatge crítica de Jesucrist. La cúpula catòlica es va escandalitzar i alguns van

ca amb una intenció religiosa molt clara. Si el criteri ha de ser evangèlic al peu de la lletra, que ho siga per a tot.” “Jo crec –conclou Tamayo– que la pel·lícula respon a una situació personal del director, absolutament fascinat per la figura de Jesús. El fet que siga un treball fruit d’una experiència religiosa personal el converteix, des del començament, en un treball dubtós.”

El mateix Gibson, que no ha fet gaires aparicions públiques després de tot l’enrenou –diu que la pel·lícula ja en té prou, de publicitat–, s’ha limitat a desmentir les acusacions: “Tots som culpables. No vull linxar cap jueu. Jo els estimo. I rese per ells.” En canvi, la Conferència Episcopal Alemanya ha advertit de la utilització perillosa del paper dels jueus i ha acusat Gibson de portar a la pantalla una visió simplista de la Bíblia. La màxima autoritat catòlica, el Vaticà, no s’hi ha pronunciat oficialment. Hi ha qui diu que, després de veure la pel·lícula, el papa va dir: “És tal i com va ser”. De comunicat oficial, però, no n’hi ha hagut cap. Per això mateix, per no condemnar públicament la pel·lícula, nombrosos grups de pressió jueus han fet constar el seu malestar al Vaticà i s’han considerat “greument” perjudicats pel film.

acusar Scorsese d’“heretge”. Encara avui està prohibida en alguns països.

El francès Jean Luc Godard encara va sortir pitjor parat amb *Yo te saludo María* (1985). Les crítiques van ser sonades, amb la qual cosa la pel·lícula va ser objecte d’una important campanya de publicitat. Potser va ser la mateixa distribuïdora que, segons una llegenda que circulava a l’època, va organitzar les primeres protestes davant de les sales on s’exhibia.

De totes les pel·lícules, però, la de Mel Gibson és la que porta camí de suscitar més controvèrsia. Si més no, és la que més pàgines ha omplert. **R. M.**

La violència d’algunes imatges és realment colpidora. De moment, tres persones han mort a Texas, Brasil i Veneçuela a conseqüència de l’impacte de la pel·lícula.

A totes aquestes reaccions cal afegir les de la Conferència Episcopal Espanyola, que ja fa dies va qualificar algunes imatges de “passades de rosca”. I és que la pel·lícula es va poder veure en exhibicions privades uns dies abans de la seua estrena oficial en ciutats com Madrid o Barcelona. Precisament a Barcelona, la projecció es va fer amb la

col·laboració de la congregació ultracatòlica Legionarios de Cristo i va comptar amb les explicacions de Jonathan Morris, membre dels legionaris i amic personal de Gibson.

Més llenya al foc. L’actor i director australià, tot i que nascut a Nova York, lluny de suavitzar la polèmica, ha decidit revifar-la i ja ha anunciat el seu proper projecte: un *western* ambientat en l’època i els escenaris de la Bíblia que tindrà com a principals protagonistes els macabeus (la tribu que va guiar els jueus a la revolta contra els hel·lens de Síria l’any 165 abans de Crist). “L’últim que necessitem és convertir la història jueva en un *western*”, ha declarat el director de la Lliga Antidifamació americana, que lluita contra l’antisemitisme.

Amb tot aquest panorama, l’únic que alegra una mica la cartellera cinematogràfica –i l’esperit dels espectadors– és la reestrena de la mítica i genial pel·lícula *La vida de Brian*, dels anglesos Monty Python, basada en una sàtira de la vida de Jesucrist. Estrenada fa ja vint-i-cinc anys, sembla que pot ser l’únic antídote eficaç contra el fervor i la histèria provocada per Gibson.

Imatge de l’òpera rock *Jesucristo Superstar*, una de les versions més polèmiques de la vida de Crist.

Rosanna Melià